

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนักการศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญในการที่จะนำเอาเทคโนโลยี และแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา โดยได้มีการนำเอาสื่อการสอนประเภทวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ที่เป็นเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้เป็นวัสดุอุปกรณ์การสอนเพื่อช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการช่วยแก้ปัญหาสำหรับโรงเรียนที่ขาดแคลนครูหรืออยู่ห่างตัวเมืองมาก ๆ รายการวิทยุกระจายเสียงอาจเป็นรายการสอนโดยตรงตามหลักสูตรหรือจะเป็นรายการประเภทส่งเสริมความรู้ก็ได้ วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อมวลชนประเภทที่มีอิทธิพลสูงสุดในบรรดาสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ

สื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีส่วนในการพัฒนาการศึกษาของประชาชนโดยวิธีการถ่ายทอดความรู้หรือข่าวสารที่ง่าย ๆ ตรง ๆ และรวดเร็ว แต่มีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ (นภาพกรณ์ อัจฉริยะกุล, 2528)

การใช้วิทยุเพื่อช่วยในการศึกษาเป็นที่นิยมมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะในทวีปอเมริกาเหนือและยุโรปตะวันตก (นงลักษณ์ พหลเวชช์, 2524) ในประเทศที่เจริญแล้วหลายประเทศนิยมใช้ทั้งวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อเพื่อสอนหรือเสริมสร้างความรู้โดยตรงอย่างเช่น ในประเทศฝรั่งเศสมีสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ ที่เรียกว่าอาร์ ที เอส (Radio Television Scholaire) (นภาพกรณ์ อัจฉริยะกุล, 2528) สาเหตุที่วิทยุเข้ามามีบทบาทในการศึกษา เนื่องจากการผลิตรายการสอนทางวิทยุนั้น เสียค่าใช้จ่ายเพียง 1 ใน 5 ของค่าใช้จ่ายการผลิตรายการสอนทางโทรทัศน์ (นงลักษณ์ พหลเวชช์, 2524)

และเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าวิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อมวลชนที่มีความสามารถในการบริการผู้ฟังใน
เขตรัศมีการส่งกระจายที่กว้างและไกลมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถเข้าไปถึงชนบทที่อยู่ห่าง
ไกลความเจริญ ขาดการคมนาคม และทุรกันดารเพียงใดก็ได้ ในขณะที่สื่ออื่นเข้าไปไม่ถึง ทั้งนี้
เพราะวิทยุกระจายเสียง ไปได้ด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีอยู่ทั่วไปในอากาศ (นภาพกรณ์ อัจฉริยะกุล,
2528)

ในประเทศไทยวิทยุนี้ว่าเป็นสื่อสำคัญที่เข้าถึงประชาชนมากที่สุด เพราะจากการสำรวจ
จำนวนครัวเรือน เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา
ในปี พ.ศ. 2528 พบว่า จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 9,326,073 ครัวเรือน มีเครื่องรับทั้งสิ้น
7,024,099 เครื่อง หรือร้อยละ 75.3 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2526)

ประเทศไทยได้มีการนำวิทยุกระจายเสียงมาใช้ในการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและ
นอกระบบโรงเรียนอย่างกว้างขวาง มีการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงเครือข่าย 2 เพื่อการ
ศึกษาขึ้นเพื่อดำเนินงานด้านการศึกษาโดยตรง (กรมประชาสัมพันธ์, 2524)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้สถาปนาขึ้นโดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัย-
ธรรมาธิราช ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่า "การให้การศึกษาของมหาวิทยาลัยจะต้องใช้
ระบบสื่อการสอนทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือวิธีการอย่างอื่นที่ผู้ศึกษา
สามารถเรียนได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียนปกติ" (ราชกิจจานุเบกษา, 2521)

ฉะนั้น รายการวิทยุกระจายเสียง และรายการวิทยุโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัย-
ธรรมาธิราช จึงเป็นสื่อการศึกษาที่มีความจำเป็นในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์เพื่อ
ให้นักศึกษาสามารถเล่าเรียนด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รายการวิทยุกระจายเสียงและ
รายการวิทยุโทรทัศน์ จึงจำเป็นต้องมีประสิทธิภาพสูง

ในการผลิตสื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อันได้แก่ เอกสารการสอน
แบบฝึกปฏิบัติ เทปตลับ สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์
ภาพยนตร์และสื่อโสตทัศนอื่น ๆ นั้น มีการแต่งตั้งกรรมการชุดหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการกลุ่มผลิต

ชุดวิชา ประกอบด้วยประธานกรรมการ กรรมการด้านเนื้อหาไม่เกิน 6 คน กรรมการด้านวัดผล การศึกษา 1 คน กรรมการด้านเทคโนโลยีการศึกษา 1 คน บรรณาธิการและเลขานุการ รวม ทั้งสิ้นไม่เกิน 9 คน คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่และบทบาทในการวางแผนและดำเนินการผลิต สื่อการศึกษาทุกประ เภทในระบบการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัย

ในการผลิตสื่อประ เภทรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมชาติราช บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการผลิตรายการประกอบด้วยบุคคล 3 วิชาชีพด้วยกัน กล่าวคือ

1. กรรมการด้านเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาทำหน้าที่ นักวิชาการด้านเนื้อหา รับผิดชอบทางด้านความถูกต้องของ เนื้อหาที่จะนำมาผลิตรายการ
2. กรรมการด้านเทคโนโลยีการศึกษา ทำหน้าที่ผลิตรายการ รับผิดชอบในรายการทั้งหมด ตั้งแต่รูปแบบในการนำเสนอและการ เลือกใช้เทคนิคในการผลิต ตลอดจนถึงบทของรายการ
3. นายช่าง เทคนิครับผิดชอบคุณภาพทาง เทคนิคการผลิตในรายการทั้งหมด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชาติราชได้ใช้งบประมาณมากกว่า 10 ล้านบาท เพื่อให้การผลิต รายการวิทยุกระจายเสียงมีคุณภาพสูง (ตัวเลขดังกล่าวรวมค่าครุภัณฑ์ค่าใช้จ่าย ค่าวัสดุในรายการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 ถึงปี พ.ศ.2531 และรวมทั้งมูลค่าความช่วยเหลือจากรัฐบาลประ เทศญี่ปุ่น) รายการวิทยุกระจายเสียงของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชาติราชออกอากาศทุกวัน ทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงเพื่อการศึกษาเครือข่าย 2 เวลา 06.00-23.40 น. และสถานีวิทยุกระจายเสียง 1 ป.ณ. (กทม.) ระบบ A.M. ความถี่ 765 และ 1098 KHz ตั้งแต่เวลา 18.20-22.20 น. ปีการศึกษา 2523 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชาติราชได้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาจำนวน 420 รายการ ปีการศึกษา 2525 ผลิตจำนวน 616 รายการ ปีการศึกษา 2526 ผลิตจำนวน 922 รายการ ปีการศึกษา 2527 ผลิตจำนวน 1,149 รายการ ปีการศึกษา 2528 ผลิตจำนวน 697 รายการ ปีการศึกษา 2529 ผลิตจำนวน 188 รายการ ปีการศึกษา 2530 ผลิตจำนวน 429 รายการ ปีการศึกษา 2531 ผลิตจำนวน 560 รายการ ปีการศึกษา 2532 ผลิตจำนวน 898 รายการ และในปีการศึกษา 2533 ได้ผลิตรายการไปแล้วจำนวน 166 รายการ

จากรายงานการวิจัยเรื่องการทดสอบประสิทธิภาพของสื่อการสอนประ เภทวิทยุกระจาย เสียงของฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา-

ธिरาช (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2524) พบว่าจากจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราชที่ตอบแบบสอบถาม 3,267 คน ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 41.12 เห็นว่าคุณภาพของเนื้อหาของรายการมีคุณภาพดี ร้อยละ 17.44 เห็นว่า สามารถสรุปประเด็นได้ชัดเจน และอีก ร้อยละ 15.58 เห็นว่ารายการมีรายละเอียดมากเกินไปจับประเด็นไม่ได้ ไม่มีสาระเท่าที่ควรและจากการสรุปผลการวิจัยธรรมชาติของการรับชมและรับฟังรายการวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชโดยนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยจำนวน 1,054 คน จากทั้งหมด 60 จังหวัด (ธันวาคม, 2530) พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 49.50 เห็นว่า สัญญาณเสียงที่ออกอากาศมีเสียงรบกวนเป็นบางครั้ง รองลงมา ร้อยละ 38.80 เห็นว่าสัญญาณเสียงชัดเจนดี และร้อยละ 12.42 เห็นว่ามีเสียงรบกวนตลอดเวลากระจายเสียง

งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นการสำรวจความคิดเห็นเฉพาะกลุ่มนักศึกษาเท่านั้น แต่ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิต ซึ่งได้แก่นักวิชาการด้านเนื้อหาวิชา นักเทคโนโลยีการศึกษา และนายช่างเทคนิค ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความรับผิดชอบต่อรายการโดยตรงยังมิได้มีการรวบรวมความคิดเห็นมาก่อน ฉะนั้นการได้มาซึ่งความคิดเห็นของบุคคลทั้งกลุ่มผู้ผลิตและนักศึกษาดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง

ดังนั้นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาความคิดเห็นของบุคคล 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้ผลิตรายการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษา ซึ่งได้แก่ นักวิชาการด้านเนื้อหา นักเทคโนโลยีการศึกษา และนายช่างเทคนิค
2. นักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่รับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา เพื่อนำผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพของรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในด้านรูปแบบการนำเสนอ และเทคนิคการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงให้มีประสิทธิภาพที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตและนักศึกษเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอและ เทคนิคการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คำถามในการวิจัย

กลุ่มผู้ผลิต ซึ่งได้แก่ นักวิชาการด้านเนื้อหา นักเทคโนโลยีการศึกษา และนายช่างเทคนิค รวมทั้งนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอและ เทคนิคการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของบุคคล 2 กลุ่มคือ
 - 1.1 กลุ่มผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาประกอบด้วยนักวิชาการด้านเนื้อหา นักเทคโนโลยีการศึกษาและนายช่างเทคนิค
 - 1.2 กลุ่มนักศึกษา ศึกษาเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกสาขาวิชาที่สมัครเข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 และลงทะเบียนเรียนไปแล้วไม่ต่ำกว่า 6 ชูติวิชาจนถึงภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2532
2. เนื้อหาของรายการวิทยุกระจายเสียงที่ใช้ในการวิจัย หมายถึง เนื้อหาทุกสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเปิดสอน จำนวน 10 สาขาวิชา คือ ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วิทยาการจัดการ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ คหกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และนิเทศศาสตร์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา หมายถึง ผู้ร่วมผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ปฏิบัติงานอยู่ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หรือหน่วยงานอื่นที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เชิญมาร่วมปฏิบัติงาน จำนวนออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. นักวิชาการด้านเนื้อหา ได้แก่ ผู้ชำนาญด้านเนื้อหาจากทุกสาขาวิชาที่เปิดสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประกอบด้วย ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วิทยาการจัดการ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ คหกรรมศาสตร์

วิทยาศาสตร์สุขภาพ และนิเทศศาสตร์

2. นักเทคโนโลยีการศึกษา ได้แก่ นักเทคโนโลยีการศึกษาซึ่งทางมหาวิทยาลัยสุโขทัย- ธรรมาราชแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงประจำสาขาวิชา

3. นายช่างเทคนิค ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านเทคนิคการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ประกอบด้วย ผู้บันทึกเสียง ผู้ตัดต่อ ผู้ควบคุมทางเทคนิคการผลิต

รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา หมายถึง รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา ซึ่งสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชผลิตขึ้น โดยมีกลุ่มผู้ผลิตรายการเป็นผู้รับผิดชอบ โดยสำหรับใช้ประกอบการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยออกอากาศทาง สถานีวิทยุกระจายเสียงเครือข่าย 2 เพื่อการศึกษา ทุกวันตั้งแต่เวลา 06.00-23.40 น. และ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง 1 ป.ณ.(กทม.) A.M. ความถี่ 765 และ 1098 KHz ทุกวันตั้งแต่ เวลา 18.20-22.20 น.

รูปแบบการนำเสนอ หมายถึง รูปแบบในการเสนอรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชที่มีรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของเนื้อหา 8 รูปแบบคือ ละครวิทยุ สารคดี สารละคร สนทนา สัมภาษณ์ อภิปราย บรรยาย ตอบปัญหา

1. รูปแบบการนำเสนอรายการละครวิทยุ หมายถึง รูปแบบของการแสดงบทบาทสมมติ โดยสอดแทรกเนื้อหาวิชาความรู้ และความบันเทิงด้วยศิลปะต่าง ๆ ทางการใช้เสียง โดยอาศัย บทเจรจา การบรรยาย และเพลงหรือเสียงประกอบ

2. รูปแบบการนำเสนอรายการสารคดี หมายถึง รายการที่ให้สาระความรู้และความบันเทิงลึก ลงเฉพาะไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียง เรื่องเดียวแต่นำเสนอด้วยรูปแบบต่าง ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจผู้ฟัง

3. รูปแบบการนำเสนอรายการสารละคร หมายถึง รายการละครที่มุ่งให้ผู้ฟังมีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลต่าง ๆ แต่มีการปูพื้นฐานนำเรื่อง และ/หรือสรุปท้ายเรื่อง

4. รูปแบบการนำเสนอรายการสนทนา หมายถึง รายการสนทนาพูดคุยกันตั้งแต่ 2 คน

ขึ้นไป มีผู้ดำเนินรายการเชื่อมโยงการสนทนา เช่น การขึ้นต้น สรุบข้อความการสนทนา

5. รูปแบบการนำเสนอรายการสัมภาษณ์ หมายถึง รายการซึ่งมีบุคคล 2 คน ขึ้นไปมาซักถามเรื่องราว ปัญหาข้อข้องใจให้ผู้ฟัง โดยมีผู้สัมภาษณ์ 1 คน เป็นผู้ถามและผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้ตอบคำถามตามความเหมาะสมของ เวลาและ เนื้อหาที่สัมภาษณ์

6. รูปแบบการนำเสนอรายการอภิปราย หมายถึง รายการพูดคุยแสดงความคิดเห็นในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่ละคนโดยมีผู้ดำเนินรายการอภิปรายควบคุมให้เป็นไปตามแนวและขอบเขตของเรื่องที่วางไว้ เน้นและสรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมอภิปราย

7. รูปแบบการนำเสนอรายการบรรยาย หมายถึง รายการบรรยายเนื้อหาสาระเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยผู้มีความรู้ในเนื้อหาสาระนั้น

8. รูปแบบการนำเสนอรายการตอบปัญหา หมายถึง รายการถามคำถามหรือตอบปัญหาที่เชิญผู้ร่วมรายการ (วิทยากร) มาตอบคำถามในเนื้อหาสาระที่มีผู้สงสัยถามมา

เทคนิคการผลิต หมายถึง วิธีการในการผลิตรายการเพื่อทำให้รายการมีคุณภาพ ได้แก่ การบันทึกเสียง ความชัดเจนสม่ำเสมอของเสียงพูด เสียงประกอบ การใช้ผลพิเศษทางเสียง การจัดเสียงรบกวน การเฟดอิน/เฟดเอาท์/ครอสเฟด (การนำเสียงเข้าและออกจากรายการโดยค่อย ๆ เพิ่มและลดระดับความดัง) การเชื่อมและการตัดต่อรายการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในด้านรูปแบบและเทคนิคการผลิตรายการ
2. ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษา ปรับปรุงงานด้านนี้ให้สมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชให้มากที่สุด